

Riktlinjer mot korrruption

Antagen av kommunstyrelsen den 14 december 2021

Dokumenttyp: Riktlinjer
Diarienummer: KS 2021/1154
Giltighetstid: Tills vidare
Dokumentansvarig:
Förvaltningschef
kommunlednings-
förvaltningen

Riktlinjer mot korruption

Inledning

Ragunda kommuns främsta uppdrag är att tillgodose sina medborgares intressen. Förtroendet för Ragunda kommun bygger på att medborgarna uppfattar verksamheten som korrekt och rättssäker, och förtroendevalda och anställda som sakliga och opartiska. Demokrati, rättssäkerhet och effektivitet är grundläggande värden för all offentlig verksamhet. En anställd eller förtroendevald inom offentlig verksamhet får aldrig missbruka sin ställning utan har ett personligt ansvar och behöver använda den egna kritiska förmågan för att kunna göra moraliskt korrekta val. Samtidigt måste kommunen som arbetsgivare vara tydlig med vad som kan definieras som acceptabelt beteende, både utifrån egna policydokument och rådande lagstiftning. Ragunda kommun har nolltolerans mot korruption. Syftet med dessa riktlinjer är att stärka och tydliggöra kommunens korruptionsförebyggande arbete.

Omfattning

Dessa riktlinjer omfattar alla förtroendevalda och anställda i kommunstyrelsen, samtliga nämnder, förvaltningar och kommunala bolag i Ragunda kommun.

Korruption

Korruption är all form av otillbörligt utnyttjande av offentlig makt för att uppnå privata fördelar. Korruption kan innebära både att en befattningshavare påverkas utifrån och att en befattningshavare agerar själv utifrån sina privata intressen. I begreppet korruption ryms ett flertal olika brott. Dessa regleras både i brottsbalken, kommunallagen och förvaltningslagen. Att utnyttja sin ställning kan ske genom mutbrott och jäv, men även genom förskingring, trolöshet mot huvudman och bedrägeri. Alla dessa överträdelser kan ske avsiktligt med en tydlig målsättning att försöka kringgå lagen. I den händelse de inträffar ska de polisanmälas.

Medan exempelvis förskingring svårigen går att förklara som något annat än en brottslig handling så kan mutbrott och jäv vara svårare att bedöma. De kan ske både oavsiktligt och utan medvetenhet om dess konsekvenser, ofta mot bakgrund av sedvänjor och egenskaper som i sig inte är brottsliga, såsom uppvisande av gästfrihet och tacksamhet. Det som till en början kan verka väldigt oskyldigt kan dock utvecklas till ett brottsligt agerande. Dessa riktlinjer ämnar till att förebygga dessa former av korruption. För att minska risken för korruption behöver anställda i offentlig verksamhet och förtroendevalda vara medvetna om sin yrkesroll och ytterst vaksamma på hur de kan påverka och påverkas utifrån sin

position. Oavsett om agerandet är avsiktligt eller inte så kan det vara brottsligt, vilket kan leda till stor skada både för individer och organisationen i stort.

Mutbrott

Mutbrott begås när en arbetstagare eller uppdragstagare för sin egen eller för någon annans räkning tar emot en muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning. Att begära en muta eller att låta sig bli utlovad en muta är också grund för mutbrott. Att lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig belöning till arbets- eller uppdragstagare är även det ett brott. Det kallas då för bestickning. Bestickning kan också vara att acceptera en begäran från en tjänsteman eller förtroendevald om att få en otillbörlig förmån.

Lojaliteten mot uppdraget och mot uppdragsgivaren – ytterst medborgarna – innebär att inte acceptera tecken på oegentligheter. Därför ska anställda i Ragunda kommun agera om de själva eller kollegor löper risk att påverkas på ett otillbörligt sätt eller tar otillbörliga hänsyn i sin tjänsteutövning. Den medarbetare i Ragunda kommun som i sitt arbete eller uppdrag upplever sig ha blivit utsatt för försök till mutbrott ska genast anmäla detta till sin närmsta chef alternativt till förvaltningschef, kommunchef eller kommunalråd.

Definitionen av en *tillbörlig* och en *otillbörlig* belöning eller förmån är flytande och kan förändras över tid. Det kan också se olika ut inom olika verksamhetsområden. En belöning kan vara otillbörlig även om den inte ges för att mottagaren ska handla på ett visst sätt. Den som är offentliganställd bör vara restriktiv och betrakta varje förmån som otillbörlig om den kan misstänkas påverka tjänsteutövningen. Vid upphandlingsförfaranden bör särskilt försiktighet iakttas. Vid domstolsprövning görs alltid en samlad bedömning av alla omständigheter som har betydelse i det enskilda fallet. Det hjälper inte att som mottagare kunna visa att man inte för egen del låtit sig påverkas av förmånen.

Om du är osäker på hur ett erbjudande om en gåva eller förmån ska hanteras bör du ta upp frågan med din chef för bedömning. En otillbörlig gåva kan dock inte bli tillbörlig genom att en chef godkänner den. Viktigt att komma ihåg är att mutbrott faller under allmänt åtal. Det är alltid den anställdes eller förtroendevaldes eget ansvar att följa lagreglerna och inte göra sig skyldig till mutbrott. Därför går det inte att friskriva sig från ansvar genom att hänvisa till att någon annan, exempelvis en chef, har lämnat sitt samtycke. Ett mutbrott kan bestraffas rättsligt men också leda till avsked och skadestånd.

Ibland kan en givare komma att uppfatta det som oartigt av mottagaren att avböja en gåva eller belöning. Om den överhuvudtaget ska kunna tas emot måste det vara

helt klart att den inte kan uppfattas som muta. Detta kan bli gällande även om belöningens värde är litet. Ibland kan även en gåva eller belöning utan ekonomiskt värde framstå som så attraktiv för mottagaren att den kan tänkas påverka dennes tjänsteutövning. Det kan någon gång hända att du erbjuds en gåva som egentligen är för dyrbar att acceptera men där sedvanligt umgänge förutsätter att den tas emot. Du bör då snarast lämna gåvan till behörig chef för beslut om hur myndigheten ska ta hand om den.

Hamnar du i en situation där du blir erbjuden något behöver du göra en samlad bedömning av situationen. Frågor som du bör ställa dig om du erbjuds något av en utomstående part är:

- *Är detta en förmån och varför erbjuds den mig?*
- *Finns det en koppling mellan förmånen och min tjänsteutövning?*
- *Hur är förmånen beskaffad och vad är den värd?*
- *Vilket inflytande har jag på min arbetsgivares relation med den som erbjuder förmånen?*

När är risken för mutbrott stor?

Några typiska situationer där du bör tänka dig noga för är inför erbjudanden om gåvor, testamentsförordnanden, rabatter, provisioner, måltider, resor, konferenser, fritidserbjudanden, tjänster eller krediter. En muta kan även bestå av sidoleveranser av varor eller tjänster från leverantörer. Det kan också vara erbjudande om inköp till ”självkostnadspris”.

Rena penninggåvor kan aldrig tas emot även om det skulle röra sig om små belopp. Ej heller biljetter eller lotter ska tas emot. Gåvor som förknippas med viss prestation får inte heller tas emot. Om en enskild avser att testamentera egendom till medarbetare ska vederbörande informera testator att gåvan inte kan tas emot. Medarbetare ska inte heller delta vid bevittnande av testamente, fullmakter eller liknande handling.

Ibland förekommer erbjudanden om rabatter, penninglån, fria eller subventionerade resor, lån av hus, bil eller båt eller deltagande vid kultur eller idrottsevenemang. Tacka nej till sådana erbjudanden.

En muta kan också bestå i leverans av varor och tjänster i samband med att anställda anlitar leverantörer för privata ändamål. Det är viktigt att vara uppmärksam på mutor från leverantör när medarbetare begär in offert i ett sådant sammanhang samtidigt som det finns en yrkesrelation i form av tjänsteutövning.

Vid utlandsvistelse bör utgångspunkten för det egna uppträdandet vara att följa samma lagar, styrdokument och etiska regler som gäller på hemmaplan. Om den lokala lagstiftningen är strängare är det den som gäller.

I samband med myndighetsutövning och upphandling eller inköp råder så kallad nolltolerans vilket innebär att den som är förtroendevald, anställd, uppdragstagare eller har annan anknytning till kommunens verksamhet inte i något avseende eller i någon situation skall ge eller motta någon förmån, vare sig det i rättslig mening är att betrakta som muta eller inte.

När är risken för mutbrott liten?

Vid enstaka tillfällen är det tillåtet att låta en samarbetspartner eller leverantör betala kostnaden för enklare förtäring i samband med möten, förutsatt att det inte rör sig om myndighetsutövning. Måltiden får dock inte vara det primära syftet med sammankomsten. Det är tillåtet att äta och fika hemma hos en brukare eller kund.

Om du är föredragshållare eller deltar vid en utbildning/konferens kan gåvor av enklare karaktär och ringa värde accepteras.

Om en enskild person vill visa uppskattning genom att överlämna blommor, choklad eller annat av ringa värde kan detta accepteras. Däremot är det olämpligt att samma person överlämnar gåva vid upprepade tillfällen. Om tveksamhet råder, välj då att inte ta emot gåvan.

Gällande studieresor, kurser och konferenser måste en sådana vara upplagda på ett seriöst sätt och utgöra en del i tjänsteutövningen. De ska då inte bekostas av någon annan än Ragunda kommun. Ovidkommande nöjesarrangemang får inte förekomma. Inbjudan ska vara riktad till arbetsgivaren och denne väljer ut personer som deltar.

Jäv

Jävsreglerna återfinns i kommunallagen och förvaltningslagen och är till för att upprätthålla objektivitetsprincipen och förtroendet för den offentliga förvaltningen samt i förlängningen minska risken för korruption. Reglerna talar om när en anställd eller förtroendevald ska anses ha ett sådant intresse i ett ärende att dennes opartiskhet kan ifrågasättas. Till jäv räknas begrepp som vänskapskorruption, svågerpolitik och nepotism, det vill säga handlingar i syfte att gynna vänner eller släktingar. Vidare finns i lagen om offentlig anställning regler om bisysslor, som också syftar till att minska riskerna för jäv. Förtroendevalda och anställda får heller inte ha sådana bisysslor som kan minska kommunens trovärdighet.

Jävsreglerna gäller vid all ärendehantering och riktar sig till den som på något sätt kan påverka dess utgång. I första hand gäller reglerna beslutande och föredragande, men även den som medverkat genom att upprätta ett förslag till beslut men sedan inte är med vid den slutliga handläggningen.

Klara fall av jäv är:

- *om du eller någon närstående är sökande i ärendet eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för dig eller en närstående,*
- *när ett ärende överklagats eller av annat skäl ska avgöras i en högre instans och du tidigare deltagit i den slutliga handläggningen i den lägre instansen.*

Du kan också vara jävig om det finns någon annan särskild omständighet som skulle kunna rubba förtroendet för din opartiskhet, till exempel om du är:

- *vän eller ovän med någon som är part eller intressent i ärendet,*
- *ekonomiskt beroende av en part eller intressent,*
- *engagerad i saken på ett sådant sätt att misstanke lätt kan uppkomma att det brister i förutsättningarna för en opartisk bedömning.*

Om du är jävig får du inte delta i handläggningen av ärendet eller uppdraget. Det innebär att du normalt inte får vidta någon åtgärd i ärendet överhuvudtaget. Om du känner till någon omständighet som kan antas utgöra jäv mot dig ska du självant meddela detta, normalt till din chef. Är du tveksam om jäv föreligger bör du ta upp frågan till diskussion. Inför vissa förfaranden begär Ragunda kommun in jävsdeklaration från inblandade parter.

I myndigheters verksamhet förekommer ibland situationer som inte är entydiga eller enkla att bedöma ur jävssynpunkt. Det kan finnas omständigheter som helt enkelt inte "känns bra" och som därför kan ifrågasättas. I denna gråzon av olika förhållanden, bindningar eller intressekonflikter mellan dig som tjänsteman eller förtroendevald och någon part i ärendet kan omständigheterna vara av den karaktären att myndighetens trovärdighet skulle kunna skadas även om det inte är fråga om jäv i lagens mening. I alla sådana fall kan en försiktighetsprincip tillämpas som innebär att det kan vara bäst att avstå från att delta i hanteringen av ärendet "för säkerhets skull". Risken är också att du, om du skulle delta i ett ärendes handläggning trots att risk för jäv föreligger, kan orsaka försening eftersom ett beslut i ärendet kan överklagas på grund av jävet.

Ett gemensamt arbete mot korrupktion

Genom att informera leverantörer, kunder, brukare och anhöriga om Ragunda kommuns nolltolerans mot korrupktion kan förståelsen öka för när vi nekar att ta emot en förmån eller gåva. Verksamheter kan även arbeta proaktivt genom att upplysa kunder, brukare och anhöriga om dessa riktlinjer för att erbjudande om förmåner eller gåvor inte ska uppstå.

Om en förmån eller gåva skickas till dig via post eller bud bör du tacka avsändaren och meddela om kommunens riktlinjer för att om möjligt förhindra framtida försändelser. För att inte riskera misstanke om gynnande av enskild bör förmånen/gåvan tillfalla arbetsplatsen eller arbetsgivaren.

I samband med representation kan gåvor till privatpersoner, föreningar, företag och institutioner vara en viktig del i arbetet med att marknadsföra Ragunda kommun. Tackgåvor ska dock alltid vara av enklare karaktär. Det kan handla om enklare gåvor eller priser i form av mössor, pins, muggar etc. Enklare gåvor kan även ges som tack till föreläsare eller andra personer, föreningar, institutioner och företag i olika sammanhang.